

Bava Metzia 77a-b

וְהִתְנַגָּא — Indeed, he does not, **for it was taught in a Baraisa:** השׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל — **If one hires a worker** וְלִחְצֵי הַיּוֹם שָׁמַע שְׁמַת לוֹ מֵת — **and at midday [the worker] heard that his [relative] just died,** and he was therefore compelled to abandon the job; אוֹ שֶׁאַחֲזָתוּ חֲמָה — **or a fever seized [the worker],** making it impossible for him to continue working, the law is as follows: אִם שָׂכִיר הוּא — **If he was a worker hired by the day,** נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ — **[the employer] gives him his normal prorated wages** for a half-day's work, and he is not penalized for withdrawing his services. אִם קִבֵּל הוּא — **likewise, if he is someone hired by the job,** נוֹתֵן לוֹ קִבְּלוֹתָיו — **[the employer] gives him his normal prorated fee** for whatever part of the job he performed, and he is not penalized for withdrawing.

Kiddushin 17a

וְהִתְנַגָּא -- **Yet it was taught in another Baraisa:** חֲלָה שְׁלֵשׁ וְעָבַד שְׁלֵשׁ -- **If [a servant] was ill for three years of his term, and he worked for the other three years,** אֵינוֹ חַיִּב לְהַשְׁלִים -- **he is not obligated to make up** the three years that were lost. חֲלָה כָּל שֵׁשׁ -- **If, however, he was ill for all six years,** חַיִּב לְהַשְׁלִים -- **then he is indeed obligated to make up** the lost time!

Shulchan Aruch (Choshen Mishpat 333:5)

אחד פועל ואחד — Regarding **something that will cause the employer a loss...** בדבר האבוד... **whether he is a worker hired by the day or someone hired by the job, he is not allowed to withdraw** from the job **unless he is forced to** because of an unavoidable circumstance — **for example, if he became ill** (הוא או אשתו ובניו) — **or he heard that a relative of his had died.**

Rama (there)

וּמִיָּהוּ אֵינוֹ צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לָהֶם כָּל שְׂכָרָם — **But he does not need to pay them their entire wage,** וְיָדָם עַל הַעֲלִיזָה — **and they have the upper hand.** **But if the employer then accepted [the workers] after the unavoidable situation had lifted without stipulation** וְחָזְרוּ וַעֲשׂוּ אַחַר כֵּךְ מִלְּאֲכָתָן — **and they returned and did their work,** וְאֵינוֹ מִנְכָּה לָהֶן כְּלוּם — **he has to pay them for their entire job** אֲבָל בְּלֹא הַכִּי מִנְכָּה לוֹ כָּל יְמֵי חֲלָיו אוֹ אֲנָסוֹ — **But otherwise he deducts from [the worker] all the days of his sickness or unavoidable situation** וּמִיָּהוּ אִם כָּבַר קִבַּל הַפּוֹעֵל — **even though the worker did not quit.** אוֹ הַמְלַמֵּד שְׂכָרוֹ — **However, if the worker or the teacher already received his wages,** אִם כָּבַר קִבַּל הַפּוֹעֵל — **some say that he does not have to return them.**

Shach (333:25)

— **Actually, it seems to me** דגבי פועל בכל ענין מנכה לו — **that regarding the worker in all cases [the employer] deducts his wages.**

נתיבות (שלג, ט) - דוקא כששכר לגמור הדבר שנהנה הבעל הבית במה שעשו אף שהוצרך להוסיף על המקצת מכל מקום חשיב נהנה... אבל אם לא מצא פועלים ונאבד, שלא נהנה במה שעשו אינו צריך לשלם להן כלום.

ר' עקיבא איגר (סי' של"ג ס"ה בשם התפארת למשה) - המוסר דבר לחבירו לארוג וכדומה בקבלנות ואירע אונס להאומן יש לומר דאין הבעל הבית יכול לטלו ממנו... אם לא שרואים שצריך לזה לאותו הזמן כגון לצורך הרגל וכדומה.

פתחי חושן (יא סקנ"א) - בזמננו שיש מנהג קבוע בענין תשלום ימי מחלה, פשוט שהולכים אחר המנהג אלא אם כן ה' תנו אחרת בתחלת השכירות.

תירוצים בסתירת סוגיא דבבא מציעא לסוגיא דקדושין

רא"ש (בבא מציעא עז.) - במסכת קידושין מיירי כשחלה שלש ועבד שלש דכיון שאחר חוליו קבלו בעל הבית למלאכתו ולא אמר לנכות לו מה שחלה מסתמא מחל לו, אבל במסכת בבא מציעא מיירי שהחולי היה בסוף זמנו אין הוכחה שמחל לו.

רבינו מאיר (ברא"ש שם) - במסכת קידושין מיירי כשקיבל העבד כל שכרו דאם נתן לו האדון לא ישלים ואם לא נתן ישלים.

תוספות (בקדושין יז.) - מלמדי תינוקות נמי אם חלו לא יקחו אלא מה שהרויחו דאין לדמותם כלל לעבד עברי דעבד עברי גופו קנוי לאדונו הילכך חלה שלש אינו חייב להשלים דאין יכול לעשות מלאכה יותר מיכולתו אבל מלמד אין גופו קנוי אלא שכר עצמו ללמוד עד הזמן ושאינו יכול להשלים לא יטול אלא מה שהרויח. ריטב"א (בקדושין שם) - פועל או קבלן השכירו בעל הבית למלאכה זו על דבר ידוע נוטל שכרו וכיון שלא עשאו אף על פי שחלה או נאנס אין לו אלא שכר מה שעשה לפי חשבון, אבל עבד עברי לא נשתעבד לו לעשות דבר ידוע אלא שיכופוהו למלאכה ולפיכך אם חלה נסתפחה שדהו של אדון. [עי' קצות החושן סי' של"ג סק"י לחילוקים בין תירוץ התוס' ותירוץ הריטב"א.]

דוגמאות לאונס

גמרא (בבא מציעא עז.) - חלה הוא

תרומת הדשן (סי' שכט) - חלה בנו

רמ"א (שלג, ה) - חלה אשתו (וע' שער משפט סי' נה סק"ג)

נתיבות שכיר עמ' רסג - ויש לעיין בענין כשהיה מאורע שמחה לפועל כגון נולד לו בן או מכניס את בנו לחופה... וכן אם עובד רחוק מביתו ורוצה לנסוע לחגוג חג עם בני משפחתו... אפשר דכל מאורע משפחתי שהדרך להיות בחברת המשפחה הוא כהגיע הרגל והוא בבחינת אונס אצל הפועל. נתיבות שכיר עמ' רסו (בשם שו"ת מהר"י אלגאזי) - אם לא באו מחמת הקור ואם היו מתאמצים היו יכולים לבא ולקרא התהלים כי האי גוונא אין זה מחילה על ימי אונסו.

סתירה בין בבא מציעא לקדושין

מסקנת הש"ך

דין הנתיבות

דין התפארת למשה

מה נקרא אונס

מסקנת הפתחי חושן